

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи

 З. М. В. Задорожний

ПРОГРАМА

**проведення фахового вступного випробування
для претендентів на здобуття
освітньо-наукового ступеня «доктор філософії»
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки**

Заслухано на засідання ПК
протокол №2 від 22.02. 2023 р.

**Тернопіль
2023**

Програма проведення фахового вступного випробування для претендентів на здобуття освітньо-наукового ступеня «доктор філософії» зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Програму підготували: д. пед. н., професор Лілія Зіновіївна Ребуха,
к. пед. н., доцент Оксана Василівна Кричківська

Програма обговорена і схвалена на засіданні кафедри освітології і педагогіки, протокол № 6 від 10 січня 2023 р.

Завідувач кафедри освітології і педагогіки,
д. пед. н., професор

Лілія РЕБУХА

ПРОГРАМА

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Стан освіти в Україні. Глобальна освіта й українська школа. Система освіти в Україні та її диференціація. Основні принципи організації освіти в Україні.

Предмет і завдання педагогіки. Функції педагогічної науки. Основні категорії педагогіки. Система педагогічних наук. Етапи розвитку педагогіки: донауковий, в рамках філософії, як самостійної науки. Напрями і течії зарубіжної педагогіки. Методологія і методи педагогічних досліджень. Етапи педагогічного дослідження.

Загальні закономірності розвитку особистості. Умови формування особистості підростаючої людини. Вікові та індивідуальні особливості розвитку особистості. Розвиток і виховання. Виховання у широкому і вузькому розумінні слова. Завдання основних напрямків всебічного розвитку особистості. Диференційований та індивідуальний підходи в навчанні та вихованні дітей. Зарубіжні течії розвитку особистості.

РОЗДІЛ II. ДИДАКТИКА – ТЕОРІЯ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ

Поняття про дидактику, її об'єкт, предмет, функції, завдання. Категорії дидактики. Історія розвитку дидактики. Педагогічні змістові напрями дидактики: філософський, психологічний, соціологічний, дидактичний, психотерапевтичний, системний, акмеологічний.

Педагогічний процес як цілісна система. Методологічні основи процесу навчання(суть, структура, закони). Основні функції процесу навчання (освітня, виховна, розвивальна). Загальна характеристика діяльності (викладання, учіння) основних суб'єктів у навчальному процесі. Процес навчання як система, його структурні компоненти: цільовий, стимуляційно-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльний, контроль-регулювальний, оціночно-результативний. Принципи навчання (природовідповідності; науковості; виховного та розвивального навчання; наочності; систематичності і послідовності; свідомості й активності навчання; індивідуалізації та оптимізації навчання; гуманізації, демократизації, сугестопедичності навчання; художності, емоційності процесу навчання та ін.).

Закономірності та принципи навчання. Закони і закономірності в педагогіці. Загальні закономірності та конкретні закономірності. Принципи навчання та дидактичні правила їх реалізації.

Зміст освіти в національній школі: наукові основи визначення змісту освіти та шляхи його вдосконалення. Структура змісту освіти: знання, уміння та навички, досвід творчої діяльності, досвід емоційного ставлення до світу. Державні освітні стандарти. Характеристика навчальних планів, програми навчальних дисциплін і підручників. Наукові вимоги до формування змісту освіти. Стратегія відбору та структурування змісту освіти під час підготовки до заняття. Взаємозв'язок загальної, політехнічної та професійної освіти. Зміст освіти зарубіжної школи.

Види і форми організації навчання. Класно-урочна система навчання, її суть. Урок як основна форма організації навчання. Позаурочні форми організації навчання. Сучасні види і концепції навчання: проблемно-розвивальне навчання, модульне навчання, особистісно-орієнтоване навчання, дистанційне навчання.

Сутність, функції, структура, проблеми класифікації методів навчання. Загальна характеристика основних груп методів навчання. Сутність, зміст, класифікація методів організації і самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності (методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності; методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; методи контролю і стимулювання в навчанні). Засоби навчання.

Поняття про контроль як діагностику навчально-пізнавальної діяльності та його функції. Загальна характеристика принципів контролю (об'єктивність, систематичність, гласність) та його видів (попередній, поточний, тематичний або періодичний, комбінований, підсумковий, заключний). Основні параметри якості знань. Рівні знань: розпізнавальний, репродуктивний, продуктивний або реконструктивний, творчий. Тестування успішності. Самоконтроль та самооцінка. Сучасні технології навчання: сутність, актуальні проблеми. Зарубіжна практика контролю успішності учнів.

РОЗДІЛ III. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ

Суть процесу виховання: специфіка, компоненти і рушійні сили процесу виховання. Етапи процесу виховання. Управління процесом виховання. Самовиховання. Перевиховання. Шляхи підвищення ефективності процесу виховання. Основні закономірності та принципи виховання.

Організаційні форми виховної роботи: позакласна та позашкільна виховна робота; масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи;

позашкільні навчально-виховні заклади. Спільна робота школи, сім'ї та громадськості у процесі виховання.

Загальні методи виховання: поняття методу та прийому виховання, засоби виховання, їх класифікація. Характеристика основних груп методів виховання: методи організації діяльності і формування позитивної поведінки, методи стимулювання позитивної поведінки і вихованості, методи контролю вихованості та аналізу виховного процесу.

Основні напрями виховання. Шляхи реалізації змісту виховання.

РОЗДІЛ IV. УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ

Сутність, мета й особливості управління освітою. Основні принципи системи управління освітою. Вплив загальнонаукових підходів на управління освітою. Конкретно-наукові підходи в управлінні освітою. Технологічний підхід в освіті. Реалізація основних функцій управління закладами освіти: планування, організація та контроль як загальні функції педагогічного управління.

Забезпечення результатів управлінської діяльності в освіті. Педагог як центральна фігура в діяльності освітнього закладу і трудового колективу та як головний її суб'єкт-управлінець. Суспільна значущість управлінця як педагога з різних позицій: з глобальної позиції, з позиції суб'єктів навчально-пізнавальної діяльності, з позицій суб'єкта викладання. Професійно-педагогічна компетентність управлінця освітнім закладом. Сутність, загальна характеристика прав і обов'язків управлінця освітнім закладом.

Управління якістю освіти. Теоретичні основи якості освіти. Оцінювання якості в системі загальноосвітньої середньої освіти: атестація навчальних закладів, державна підсумкова атестація, зовнішнє незалежне оцінювання. Забезпечення якості в системі вищої освіти.

Законодавчі та нормативні документи про організацію освіти в Україні. Фактори, які впливають на розвиток системи освіти. Органи державного управління освітою. Органи громадського самоврядування в системі освіти. Реформування освіти в Україні на різних рівнях.

Інноваційні педагогічні технології навчання та виховання. Суть, передумови та етапи становлення системи розвивального навчання.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андросюк В.М. Педагогічний менеджмент і психодидактика: навч. посібник. Тернопільський національний економічний ун-т. Т. : Економічна думка, 2018. 216 с.

2. Андрощук І. М. Методичні рекомендації для керівних, науково-педагогічних, педагогічних і наукових працівників вітчизняних університетів щодо управління професійним розвитком викладачів кафедр менеджменту закладів вищої освіти України. Київ: ДСК-Центр, 2018. 28 с.
3. Буйницька О.П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2019. 240 с.
4. Вітвіцька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підруч. К.: ЦУЛ, 2018. 384 с.
5. Головенкін В.П. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
6. Дуткевич Т., Толокова О. Техніка управлінської діяльності у закладі освіти: навч. посіб. К.: КНТ, 2020. 192 с.
7. Козловський Ю., Дольнікова Л. Педагогіка: підручник. Львів: Львівська політехніка, 2018. 232 с.
8. Максименко С.Д. Загальна психологія: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2020. 272 с.
9. Мармаза О.І. Менеджмент освітньої організації: навч.-метод. посіб. Харків: «Щедра садиба», 2017. 126 с.
10. Мартинець Л.А. Управлінська діяльність керівника навчального закладу: навч. посіб. Вінниця, 2018. 196 с.
11. Менеджмент освітньої організації / О. І. Мармаза. Х.: ТОВ «Щедра садиба», 2017. 126 с.
12. Мешко О.І. Психологія вищої школи. Навчальний посібник. Тернопіль: «Вектор», 2018. 196 с.
13. Наголяк Є. Педагогические технологи. К.: ЦУЛ, 2019. 404 с.
14. Онишків З.М. Основи управління закладом загальної середньої освіти: навч. посіб. для студ. ВПНЗ. Т.: Навчальна книга – Богдан, 2018. 192 с.
15. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2019. 472 с.
16. Основи інноваційної освітньої діяльності : методичні рекомендації. // упорядник Антонюк Л. В. Рівне РОІППО, 2018. 44с.
17. Пальчевський С.С. Педагогіка: навч. посіб. 3-є вид. Київ: Каравела, 2018. 496 с.
18. Пащенко М., Красноштан І. Педагогіка: підручник. К.: ЦНЛ, 2019. 228 с.
19. Прищак М. Д. Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: курс лекцій / М. Д. Прищак, О. Б. Залюбівська. Вінниця : ВНТУ, 2019. 150 с.
20. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навчально- методичний посібник. Івано-Франківськ, 2017. 166 с.
21. Робота викладача в системі управління навчанням eFront / С.П. Касьян // Посібник. К.: ДВНЗ УМО НАПН України, 2018. 44 с.
22. Савчин М.В. Педагогічна психологія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2017. 481 с.

23. Тверезовська Н., Сидоренко В. Методологія педагогічного дослідження. К.: ЦНЛ, 2017. 440 с.
24. Управління закладом освіти: підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / Немченко С.Г., Крижко В.В., Шумілова І.Ф., Старокошко О.М., Голік О.Б. Бердянськ, 2020. 603 с.
25. Управління освітнім процесом у закладах вищої освіти : робочий зошит / Л. О. Петриченко, А. А. Харківська, О. О. Бабакіна, А. І. Єрьомкін, О.М. Акімова; за заг. ред. Г. Ф. Пономарьової; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно–педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків, 2018. 56 с.
26. Фурман А.В. Теорія навчальних проблемних ситуацій: психолого-дидактичний аспект. Тернопіль: Астон, 2017. 164 с.
27. Шоробура І.М. Тренінги з освітнього менеджменту: навч. посіб./ Хмельницький: ФОП Мельник А.А., 2018. 242 с.
28. Castillo F.G. (2020) Innovative Pedagogy for Higher Educational Institution: The Teacher Point of View. In: Al-Masri A., Al-Assaf Y. (eds) Sustainable Development and Social Responsibility – Volume 2. Advances in Science, Technology & Innovation (IEREK Interdisciplinary Series for Sustainable Development). Springer, Cham. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-32902-0_13
29. Johnstone, K., Marquis, E., & Puri, V. (2018). Public pedagogy and representations of higher education in popular film: New ground for the scholarship of teaching and learning. *Teaching & Learning Inquiry*, 6(1). URL: <http://dx.doi.org/10.20343/teachlearninqu.6.1.4>
30. Gay Geneva. (2018). *Culturally Responsive Teaching: Theory, Research, and Practice (Multicultural Education Series)*. 384 pages.
31. Harvey Stephanie, Goudvis Anne (2017). *Strategies That Work, 3rd edition: Teaching Comprehension for Engagement, Understanding, and Building Knowledge.* 298 pages.
32. Hougan Eric. (2020). *Pathway to Teaching: A Guide to Teacher Training, Student Teaching, and Finding a Job.* 164 pages.
33. Morley, D., & Jamil, M. G. (2020). *Applied pedagogies in higher education – real world learning and innovation across the curriculum.* Palgrave Macmillan Ltd. URL: <https://pure.solent.ac.uk/en/publications/applied-pedagogies-in-higher-educationrealworld-learning-and-in>
34. Paskevicius, M and Irvine, V. (2019). Open Education and Learning Design: Open Pedagogy in Praxis. *Journal of Interactive Media in Education*, 2019(1): 10, pp.1-10. DOI: <https://doi.org/10.5334/jime.512> 24.
35. Sheets Rosa. (2021). *Diversity Pedagogy: Examining the Role of Culture in the Teaching-Learning Process.* 264 pages.
36. Whitton, N. (2018). Playful learning: tools, techniques, and tactics. *Research in Learning Technology*, 26, May. URL: <https://journal.alt.ac.uk/index.php/rlt/article/view/2035>